

توزیع افراد خانوارها برحسب گروه‌های سنی در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که بیشترین سهم به گروه‌های سنی ۲۱-۳۰ و ۳۱-۴۰ سال به ترتیب به میزان ۲۲/۱ و ۱۴/۲ درصد اختصاص داشت. در مجموع، حدود ۳۳/۹ درصد از افراد خانوارها کمتر از ۲۱ سال سن دارند که در مقایسه با سال ۱۳۸۶ حدود ۱/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال مورد بررسی، مقایسه توزیع افراد شش‌ساله و بیشتر خانوارها برحسب میزان تحصیلات نشان می‌دهد که حدود ۶۹/۳ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، راهنمایی و متوسطه بوده و ۱۷/۷ درصد نیز دارای تحصیلات عالی بودند. درصدهای فوق برای سطوح تحصیلی مورد اشاره در بین اعضای مذکر خانوارها به ترتیب معادل ۷۱/۹ و ۱۸/۵ درصد و در بین اعضای مونث خانوار به ترتیب معادل ۶۶/۵ و ۱۷/۰ درصد بود. در این سال بیشترین تعداد افراد با تحصیلات عالی (۴۷/۳ درصد) در گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال قرار داشت.

در سال مورد گزارش، ۳۱/۳ درصد از افراد شش‌ساله و بیشتر خانوارها شاغل بودند. سهم فوق برای مردان و زنان به ترتیب ۵۳/۰ و ۹/۲ درصد بود. طبق نتایج این بررسی، ۱۸/۶ درصد خانوارها «بدون فرد شاغل»، ۵۶/۷ درصد دارای «یک نفر شاغل»، ۱۹/۵ درصد دارای «دو نفر شاغل» و ۵/۲ درصد دارای «سه نفر شاغل» بودند. مقایسه سهم‌های فوق با ارقام سال ۱۳۸۶ نشان می‌دهد که درصد خانوارهای «بدون فرد شاغل»

در سال ۱۳۸۷، براساس ارقام بودجه خانوار در مناطق شهری کشور، مصرف حقیقی خانوار ۵/۸ درصد کاهش یافت. آمار مربوط به حساب‌های ملی نیز موید کاهش مصرف خصوصی کشور براساس قیمت سال ۱۳۷۶ به میزان ۴/۵ درصد می‌باشد. بنابراین، به طور کلی خانوارهای ایرانی با افت هزینه‌های مصرفی حقیقی، بخشی از رفاه مصرفی خود را از دست دادند. اما به دلیل جهت‌گیری‌های دولت در بهبود توزیع درآمد، شاخص‌های مربوط به توزیع درآمد نظیر ضریب جینی تا حدی بهبود یافت. هدایت تسهیلات بانکی به سمت مناطق محروم کشور، واگذاری ۳۵ هزار میلیارد ریال سهام عدالت و پرداخت سود آن به ۹/۶ میلیون نفر از دریافت‌کنندگان سهام عدالت، افزایش حقوق بازنشستگان، افزایش افراد تحت پوشش بیمه تامین اجتماعی و رشد ۲۱/۳ درصدی سرانه مستمری پرداختی کمیته امداد در قالب طرح شهید رجایی از جمله دلایل بهبود ضریب جینی در مناطق شهری در سال مذکور به شمار می‌رود.

۱۰-۱- خصوصیات اجتماعی و اقتصادی خانوارها در مناطق

شهری کشور

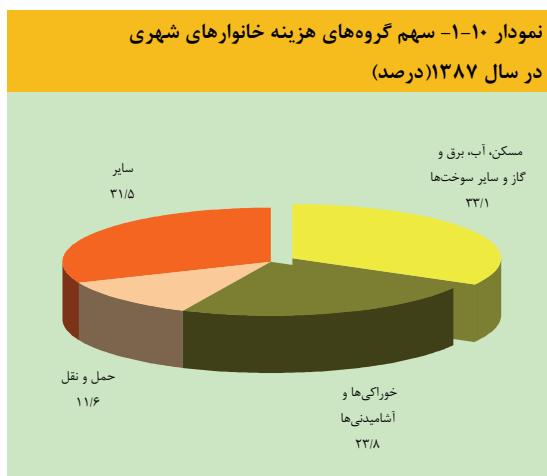
در سال ۱۳۸۷، براساس آمارگیری از هزینه و درآمد ۶۷۱۴ خانوار ساکن در مناطق شهری، بعد خانوار با ۲/۳ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۳/۸۶ نفر رسید. از کل تعداد خانوارها، خانوارهای چهار نفره با ۲۸/۴ درصد بیشترین و خانواده‌های ۱۰ نفره و بیشتر با ۰/۴ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص دادند.

لوله‌کشی، ۹۹/۹ درصد از برق، ۸۹/۲ درصد از گاز شهری، ۲۹/۱ درصد از فاضلاب شهری و ۹۱/۸ درصد از تلفن بهره‌مند بودند. همچنین، ۳۵/۴ درصد از خانوارها دارای اتومبیل شخصی بودند.

۱۰-۲- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار

در سال ۱۳۸۷، متوسط هزینه ناخالص سالانه یک خانوار شهری ۱۱۵۴۴۵ هزار ریال (ماهانه ۹۶۲۰ هزار ریال) بود که نسبت به سال قبل ۱۶/۸ درصد افزایش داشت^(۲). مقایسه رشد مذکور و تورم سال ۱۳۸۷ (۲۵/۴ درصد) نشان‌دهنده کاهش هزینه ناخالص کل حقیقی خانوار به میزان ۵/۸ درصد است. کاهش مصرف حقیقی خانوارها در نهایت منجر به رشد منفی در هزینه‌های مصرفی بخش خصوصی در سطح کلان می‌شود.

از کل هزینه ناخالص، بیشترین سهم به میزان ۳۳/۱ درصد به گروه «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها»، ۲۳/۸ درصد به گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و ۱۱/۶ درصد به گروه «حمل و نقل» اختصاص داشت. در میان هزینه‌های خوراکی، بیشترین میزان هزینه شده توسط خانوارها مربوط به گروه‌های «انواع گوشت» و «میوه‌های تازه» به ترتیب به میزان ۶/۰ و ۴/۲ درصد بود.

۲- هزینه مزبور دربرگیرنده ارزش اجاری خانه‌های شخصی و بدون احتساب پرداخت‌های خانوار بابت مالیات و حق بازنشستگی می‌باشد.

افزایش و درصد خانوارهای با «یک نفر شاغل» و «سه نفر شاغل» کاهش داشته است.

توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب رشته فعالیت اصلی محل کار نشان می‌دهد که بیشترین سهم شاغلان در سال ۱۳۸۷ به بخش‌های «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی»، «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتلداری و رستوران»، «صنعت و معدن» و «ساختمان» به ترتیب به میزان ۲۳/۰، ۲۱/۳، ۱۸/۲ و ۱۵/۰ درصد اختصاص داشت.

همچنین براساس آمارگیری فوق، بیشترین افراد بی‌سواد و با تحصیلات ابتدایی در بخش «ساختمان» و با تحصیلات عالی در بخش «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی» به کار اشتغال داشتند.

بررسی نحوه تصرف مسکن محل سکونت خانوارها در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که ۶۵/۳ درصد از خانوارها در مسکن شخصی (مالک‌نشین)، ۲۴/۷ درصد در مسکن استیجاری، ۱/۲ درصد در مسکن در برابر خدمت و ۸/۸ درصد در مسکن رایگان سکونت داشتند.

در سال ۱۳۸۷، ۵/۷ درصد از خانوارها در محل سکونت خود از یک اتاق، ۳۰/۱ درصد از دو اتاق، ۴۱/۲ درصد از سه اتاق، ۱۷/۱ درصد از چهار اتاق، ۴/۲ درصد از پنج اتاق و ۱/۷ درصد از شش اتاق و بیشتر استفاده نمودند. با توجه به سهم واحدهای مسکونی دارای یک اتاق (۳/۷ درصد از کل واحدهای مسکونی مناطق شهری در سرشماری سال ۱۳۸۵)، توزیع فوق نشان‌دهنده تراکم بالای خانوار در واحد مسکونی است، به طوری که در برخی از واحدهای مسکونی بیش از یک خانوار ساکن بودند^(۱).

بررسی تسهیلات محل سکونت خانوارهای شهری نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۷، ۹۸/۷ درصد خانوارها از آب

۱- با توجه به سرشماری سال ۱۳۸۵، نسبت خانوار به تعداد واحد مسکونی در مناطق شهری ۱/۰۸ می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

آشامیدنی‌ها» به ترتیب با ۲۱/۵، ۲۰/۹، ۲۰/۹ و ۱۸/۷ درصد بیشترین میزان تغییر را نسبت به سال گذشته داشتند.

در این سال گروه‌های هزینه «مسکن، آب، برق و گاز و سایر سوخت‌ها»، «بهداشت و درمان»، «تحصیل» و «خوراکی‌ها و

جدول ۱۰-۱- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۲۳/۸	۲۳/۴	۱۸/۷	۲۴/۵	۲۷۴۷/۵	۲۳۱۴/۴	۱۸۵۸/۶
۰/۴	۰/۴	۱۶/۵	۲۴/۶	۴۵/۳	۳۸/۸	۳۱/۲
۴/۶	۵/۰	۷/۴	۲۳/۶	۵۳۵/۹	۴۹۸/۸	۴۰۳/۷
۳۳/۱	۳۱/۸	۲۱/۵	۳۸/۷	۳۸۲۱/۱	۳۱۴۶/۲	۲۲۶۹/۰
۵/۰	۵/۴	۹/۰	۳۱/۵	۵۸۱/۲	۵۳۳/۰	۴۰۵/۴
۴/۵	۴/۴	۲۰/۹	۲۶/۳	۵۲۰/۹	۴۳۰/۹	۳۴۱/۱
۱۱/۶	۱۲/۳	۹/۹	۷/۴	۱۳۳۶/۵	۱۲۱۶/۶	۱۱۳۲/۶
۲/۶	۲/۶	۱۵/۳	۵۸/۱	۲۹۸/۳	۲۵۸/۷	۱۶۳/۶
۲/۴	۲/۶	۱۰/۹	۱۷/۵	۲۸۲/۴	۲۵۴/۶	۲۱۶/۷
۲/۳	۲/۲	۲۰/۹	۲۴/۲	۲۶۵/۱	۲۱۹/۲	۱۷۶/۵
۲/۲	۲/۲	۱۳/۲	۲۶/۹	۲۴۸/۲	۲۱۹/۲	۱۷۲/۸
۷/۵	۷/۶	۱۴/۸	۲۵/۴	۸۶۲/۳	۷۵۱/۲	۵۹۹/۱
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۶/۸	۲۷/۲	۱۱۵۴۴/۵	۹۸۸۱/۷	۷۷۷۰/۴
						هزینه کل

میزان مصرف حقیقی این اقلام در سبد هزینه‌ای خانوار افزایش یافته است. در این سال خانوارها سهم بیشتری از هزینه را برای مسکن، خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و بهداشت و درمان اختصاص دادند. در دو گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «حمل و نقل» به دلیل افزایش بیشتر قیمت‌ها در مقایسه با هزینه‌های اختصاص یافته، سهم مصرف حقیقی خانوارها با کاهش مواجه شده است.

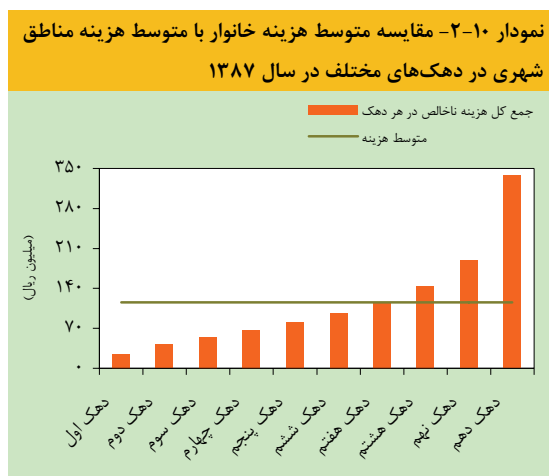
بررسی هزینه ناخالص حقیقی خانوار در گروه‌های مختلف هزینه نشان می‌دهد که تنها در گروه‌های «ارتباطات»، «تحصیل» و «تفریح و امور فرهنگی» هزینه ناخالص حقیقی رشد داشته است. در گروه «تفریح و امور فرهنگی»، علی‌رغم کاهش سهم هزینه‌ها به قیمت جاری به علت رشد پایین قیمت‌ها در این گروه در مقایسه با متوسط رشد شاخص قیمت‌ها (۲۵/۴ درصد)،

جدول ۱۰-۲- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص حقیقی برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۲۱/۴	۲۲/۲	-۸/۸	۲/۴	۱۳۸۱/۴	۱۵۱۴/۷	۱۴۷۹/۸
۰/۴	۰/۴	-۲/۳	۱/۶	۲۷/۰	۲۷/۶	۲۷/۲
۵/۱	۵/۴	-۱۱/۲	۷/۷	۳۲۸/۶	۳۷۰/۱	۳۴۳/۵
۳۰/۲	۳۰/۰	-۵/۰	۱۴/۴	۱۹۴۷/۶	۲۰۵۱/۰	۱۷۹۲/۳
۵/۰	۵/۴	-۱۱/۹	۱۳/۳	۳۲۴/۷	۳۶۸/۶	۳۲۵/۴
۴/۳	۴/۱	-۲/۰	۷/۹	۲۷۴/۲	۲۷۹/۶	۲۵۹/۰
۱۳/۹	۱۴/۰	-۶/۶	-۵/۴	۸۹۷/۰	۹۶۰/۲	۱۰۱۴/۸
۴/۸	۳/۹	۱۵/۶	۵۸/۴	۳۰۷/۸	۲۶۶/۴	۱۶۸/۲
۳/۳	۳/۱	۰/۶	۸/۶	۲۱۱/۴	۲۱۰/۱	۱۹۳/۵
۲/۲	۲/۰	۵/۴	۸/۹	۱۴۱/۴	۱۳۴/۱	۱۲۳/۱
۲/۰	۲/۲	-۱۲/۸	۸/۴	۱۳۱/۳	۱۵۰/۶	۱۳۸/۹
۷/۳	۷/۴	-۷/۴	۷/۸	۴۶۷/۹	۵۰۵/۲	۴۶۸/۸
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۵/۸	۷/۹	۶۴۴۰/۰	۶۸۳۸/۰	۶۳۳۴/۵
						هزینه کل(۱)

۱- هزینه کل حقیقی به جای تقسیم هزینه کل به قیمت جاری بر شاخص کل قیمت‌ها، از مجموع هزینه‌های حقیقی به تفکیک گروه‌های هزینه محاسبه شده است. علت اتخاذ این روش تغییر سهم گروه‌های هزینه به نسبت سال پایه ۱۳۸۳ می‌باشد.

هزینه یک خانوار در جامعه هزینه کرده است. این در حالی است که خانوار دهک اول حدود ۰/۲ برابر متوسط هزینه ناخالص خانوار در جامعه هزینه کرده است. میزان هزینه خانوار تا دهک هفتم در سطحی پایین‌تر از متوسط جامعه قرار دارد و خانوار دهک هفتم دقیقاً به میزان متوسط هزینه خانوار در جامعه هزینه می‌کند. هرچند نسبت هزینه دهک دهم به متوسط هزینه در جامعه در مقایسه با سال ۱۳۸۶ (۳/۱) برابر متوسط هزینه خانوار در جامعه) کاهش داشته است، اما باید به این نکته توجه داشت که در حقیقت حدود ۶۰ درصد جامعه (دهک‌های اول تا ششم) پایین‌تر از میزان متوسط هزینه یک خانوار مصرف می‌کنند. این امر ضرورت در نظر گرفتن دهک‌های مزبور در سیاست‌های حمایتی را تایید می‌نماید.

علاوه بر این، میزان فاصله زیاد دهک‌های پایین از متوسط هزینه خانوار در جامعه نشان می‌دهد که متوسط هزینه یک خانوار در سطح جامعه بالا بوده و نمی‌تواند نماینده خوبی از میزان رفاه در جامعه باشد. این موضوع حاکی از بالا بودن پراکندگی هزینه در جامعه و به عبارتی توزیع نابرابر در مصرف دهک‌های مختلف است. بنابراین، کاهش ۵/۸ درصدی هزینه ناخالص کل حقیقی خانوار در سال ۱۳۸۷ در مقایسه با سال گذشته عمدتاً متأثر از کاهش هزینه حقیقی ناخالص خانوار در دهک‌های بالای درآمدی بوده است.

برآورد نرخ تورم در گروه‌های مختلف هزینه در سال مذکور نشان می‌دهد بیشترین و کمترین میزان تورم به ترتیب مربوط به گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» (۳۰/۲ درصد) و «ارتباطات» (۰/۲- درصد) بود. نرخ تورم گروه‌های «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها»، «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» و نیز «رستوران و هتل» از متوسط تورم در سال ۱۳۸۷ (۲۵/۴ درصد) بالاتر بود.

جدول ۱۰-۳- مقایسه رشد هزینه ناخالص و

تورم برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری (درصد)

رشد هزینه ناخالص حقیقی خانوار	تورم	رشد هزینه ناخالص	
-۸/۸	۳۰/۲	۱۸/۷	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
-۲/۳	۱۹/۳	۱۶/۵	دخانیت
-۱۱/۲	۲۱/۰	۷/۴	پوشاک و کفش
-۵/۰	۲۷/۹	۲۱/۵	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
-۱۱/۹	۲۳/۸	۹/۰	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
-۲/۰	۲۳/۳	۲۰/۹	بهداشت و درمان
-۶/۶	۱۷/۶	۹/۹	حمل و نقل
۱۵/۶	-۰/۲	۱۵/۳	ارتباطات
۰/۶	۱۰/۲	۱۰/۹	تفریح و امور فرهنگی
۵/۴	۱۴/۷	۲۰/۹	تحصیل
-۱۲/۸	۲۹/۸	۱۳/۲	رستوران و هتل
-۷/۴	۲۳/۹	۱۴/۸	کالاها و خدمات متفرقه
-۵/۸	۲۵/۴	۱۶/۸	کل

۱۰-۳- تحلیل هزینه خانوار به تفکیک دهک‌ها

بررسی هزینه خانوارها در دهک‌های مختلف نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۶، میزان هزینه ناخالص خانوار در دهک دهم حدود ۱۵/۲ برابر دهک اول بود، اما این نسبت در سال ۱۳۸۷ کاهش یافت و به ۱۳/۵ برابر رسید. همچنین، سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد از ۱۵/۴ درصد به ۱۶/۳ درصد افزایش و سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا از ۴۷/۲ درصد به ۴۵/۶ درصد کاهش یافت.

مقایسه هزینه ناخالص خانوارها در دهک‌های مختلف هزینه با متوسط هزینه یک خانوار در جامعه نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۷، یک خانوار در دهک دهم حدود ۲/۹ برابر متوسط

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

جدول ۱۰-۴- مقایسه متوسط هزینه ناخالص خانوارها در دهک‌های مختلف با نرخ تورم در مناطق شهری (ده هزار ریال - درصد)

دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰	
۲۰۱۱	۳۳۶۶	۴۴۴۹	۵۴۹۴	۶۶۵۱	۸۰۵۲	۹۸۳۳	۱۲۳۳۶	۱۶۳۸۷	۳۰۲۳۱	سال ۱۳۸۶
۲۵۲۷	۴۱۷۱	۵۴۶۴	۶۷۳۲	۸۱۲۰	۹۷۱۳	۱۱۶۸۶	۱۴۳۸۸	۱۸۹۱۸	۳۳۷۳۳	سال ۱۳۸۷
۲۵/۶	۲۳/۹	۲۲/۸	۲۲/۵	۲۲/۱	۲۰/۶	۱۸/۸	۱۶/۶	۱۵/۴	۱۱/۶	رشد هزینه‌ها (جاری)
۰/۵	-۱/۰	-۲/۱	-۲/۶	-۳/۳	-۴/۱	-۵/۷	-۷/۴	-۸/۲	-۹/۷	رشد واقعی

هزینه‌های تحصیل، تفریح و امور فرهنگی، رستوران، پوشاک و کفش، لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه و حمل و نقل با افزایش سطح درآمدی اهمیت بیشتری در خانوار پیدا کرده و سهم آنها در هزینه خانوار افزایش می‌یابد و هزینه‌های ضروری زندگی شامل خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها، مسکن و بهداشت و درمان در گروه‌های پایین درآمدی سهم بیشتری از هزینه را به خود اختصاص می‌دهد.

همچنین، بررسی سهم دهک‌ها از هریک از گروه‌های هزینه نشان می‌دهد گروه هزینه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها» در کلیه دهک‌ها و سپس گروه هزینه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» در دهک‌های یکم تا نهم بیشترین سهم هزینه را در بودجه خانوار به خود اختصاص داده بودند. در دهک دهم پس از گروه «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، گروه «حمل و نقل» بیشترین سهم (۱۹/۴ درصد) را دارا بود. به این ترتیب،

جدول ۱۰-۵- سهم گروه‌های مختلف هزینه در دهک‌ها در مناطق شهری (درصد)

دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰	سهم متوسط
۲۸/۶	۲۸/۵	۲۸/۸	۲۹/۳	۲۸/۴	۲۸/۰	۲۶/۳	۲۵/۴	۲۲/۹	۱۷/۶	۲۳/۸
۱/۱	۰/۸	۰/۸	۰/۶	۰/۵	۰/۴	۰/۳	۰/۴	۰/۴	۰/۲	۰/۴
۳/۰	۳/۸	۳/۹	۴/۱	۴/۶	۵/۱	۵/۳	۵/۴	۴/۷	۴/۴	۴/۶
۴۴/۰	۴۰/۴	۳۹/۷	۳۶/۸	۳۵/۲	۳۳/۵	۳۳/۴	۳۰/۲	۲۹/۷	۳۱/۹	۳۳/۱
۳/۴	۳/۹	۳/۸	۴/۳	۴/۴	۴/۷	۴/۸	۵/۲	۵/۵	۵/۶	۵/۰
۵/۴	۴/۶	۴/۴	۴/۵	۴/۵	۴/۴	۴/۶	۴/۷	۴/۷	۴/۳	۴/۵
۴/۱	۴/۵	۴/۴	۴/۶	۵/۰	۵/۸	۷/۳	۱۰/۰	۱۴/۴	۱۹/۴	۱۱/۶
۳/۲	۳/۵	۳/۲	۳/۱	۳/۱	۳/۰	۲/۸	۲/۹	۲/۳	۱/۹	۲/۶
۱/۱	۱/۴	۱/۶	۲/۰	۲/۲	۲/۱	۲/۳	۲/۷	۲/۸	۲/۸	۲/۴
۰/۳	۰/۹	۱/۴	۱/۷	۲/۱	۲/۶	۲/۷	۲/۶	۲/۶	۲/۴	۲/۳
۰/۸	۱/۱	۱/۳	۱/۷	۱/۷	۲/۱	۲/۱	۲/۴	۲/۴	۲/۵	۲/۱
۵/۱	۶/۵	۶/۷	۷/۳	۸/۱	۸/۲	۸/۰	۸/۳	۷/۷	۶/۹	۷/۵

۱۰-۴- تحلیل درآمد خانوار

گذشته ۱۷/۰ درصد رشد نشان می‌دهد. در این میان، ۷۰/۴ درصد درآمد به صورت پولی و ۲۹/۶ درصد آن شامل درآمد غیرپولی بود.

در سال ۱۳۸۷، متوسط مجموع درآمد پولی و غیرپولی ناخالص سالانه یک خانوار شهری حدود ۱۱۳۱۸۲ هزار ریال (ماهانه ۹۴۳۲ هزار ریال) بود که در مقایسه با سال

فصل ۱۰ امور اجتماعی و رفاه خانوار

هزینه‌ها نشان می‌دهد که هزینه‌های حقیقی خانوارها کمتر از درآمد حقیقی آنها کاهش یافته است. در این سال میزان درآمد پولی و غیرپولی حقیقی خانوار به ترتیب ۷/۸ و ۴/۰ درصد کاهش داشت.

در سال مورد بررسی، کل درآمد پولی و غیرپولی حقیقی خانوار نسبت به سال قبل حدود ۶/۷ درصد کاهش داشت. مقایسه رشد کل درآمد پولی و غیرپولی حقیقی خانوار با رشد حقیقی مجموع

جدول ۱۰-۶- متوسط درآمد سالانه ناخالص یک خانوار در مناطق شهری به تفکیک گروه‌های هزینه (هزار ریال)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵		
۷۰/۴	۷۱/۲	۱۵/۶	۱۹/۲	۷۹۶۲۷/۵	۶۸۸۷۴/۴	۵۷۷۸۳/۸	درآمد پولی ناخالص
۱۴/۱	۱۵/۳	۸/۰	۱۱/۱	۱۶۰۰۶/۴	۱۴۸۱۸/۹	۱۳۳۳۴/۷	درآمد از مزد و حقوق - بخش دولتی و عمومی
۱۳/۸	۱۳/۴	۲۰/۴	۲۶/۴	۱۵۶۲۰/۷	۱۲۹۷۴/۰	۱۰۲۶۱/۸	درآمد از مزد و حقوق - بخش خصوصی
۱/۵	۲/۰	-۱۵/۵	۲۰/۲	۱۶۴۳/۵	۱۹۴۴/۵	۱۶۱۸/۱	درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی
۲۱/۳	۲۲/۸	۹/۶	۲۰/۰	۲۴۱۵۴/۲	۲۲۰۳۹/۸	۱۸۳۵۹/۶	درآمد از مشاغل آزاد غیرکشاورزی
۱۵/۹	۱۳/۹	۳۳/۲	۲۲/۲	۱۷۹۷۸/۳	۱۳۴۹۳/۴	۱۱۰۴۶/۴	درآمدهای متفرقه
۳/۷	۳/۷	۱۷/۲	۱۳/۹	۴۲۲۴/۴	۳۶۰۳/۸	۳۱۶۳/۳	درآمد حاصل از فروش کالاهای دست دوم
۲۹/۶	۲۸/۸	۲۰/۳	۴۱/۱	۳۳۵۵۴/۶	۲۷۸۹۰/۱	۱۹۷۶۹/۹	درآمدهای غیرپولی
∞	∞	∅	∅	∞	∞	۱۵۵۱۴/۷	ارزش اجاری مسکن شخصی (مالک‌نشین)
∞	∞	∅	∅	∞	∞	۴۲۵۵/۲	سایر (۱)
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۷/۰	۲۴/۸	۱۱۳۱۸۲/۲	۹۶۷۶۴/۵	۷۷۵۵۳/۷	مجموع درآمد پولی و غیرپولی ناخالص

۱- شامل برآورد ارزش اجاری مسکن در برابر خدمت و رایگان، ارزش کالاها و خدمات در برابر مزد و حقوق، رایگان (نه از خانوار دیگر) و تولید برای مصرف در خانه از محل کسب کشاورزی و غیرکشاورزی می‌باشد.

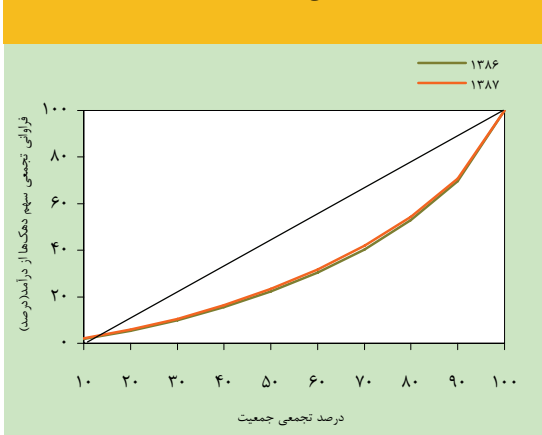
جدول ۱۰-۷- شاخص‌های نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری

سال		
۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۰/۳۸۵۹	۰/۴۰۴۵	ضریب جینی
۱۶/۳	۱۵/۴	سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد (درصد)
		سهم ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد متوسط (درصد)
۳۸/۱	۳۷/۴	سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا (درصد)
۴۵/۶	۴۷/۲	نسبت ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها
۱۳/۵	۱۵/۲	

۱۰-۵- اندازه‌گیری و تحلیل نابرابری توزیع درآمد

در سال ۱۳۸۷، شاخص‌های مربوط به توزیع درآمد در مناطق شهری کشور حاکی از بهبود توزیع درآمد بود؛ به طوری که سهم درآمد ۱۰ درصد فقیرترین افراد جامعه (دهک اول) ۲/۲ درصد و سهم درآمد ۱۰ درصد ثروتمندترین افراد (دهک دهم) ۲۹/۲ درصد از درآمد جامعه بود. افزایش ۰/۲ واحد درصدی سهم دهک اول و کاهش ۱/۴ واحد درصدی سهم دهک دهم در سال ۱۳۸۷ مویب بهبود توزیع درآمد به نفع فقرا می‌باشد. در سال مذکور، ضریب جینی نیز به رقم ۰/۳۸۵۹ رسید که نسبت به سال گذشته ۴/۶ درصد کاهش نشان می‌دهد. علاوه بر این، نسبت سهم درآمدی ۱۰ درصد ثروتمندترین افراد جامعه به ۱۰ درصد فقیرترین افراد با ۱/۷ واحد درصد کاهش از ۱۵/۲ برابر در سال ۱۳۸۶ به ۱۳/۵ برابر رسید. شایان ذکر است در سال ۱۳۸۷ در مقایسه با سال ۱۳۸۶، سهم دهک‌های اول تا هفتم از کل درآمد افزایش و سهم دهک‌های نهم و دهم کاهش یافته است. بیشترین افزایش سهم به میزان ۰/۳ واحد درصد به دهک پنجم اختصاص داشت.

نمودار ۱۰-۳- مقایسه منحنی‌های لورنز در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

افزایش شاخص «سن» نشان‌دهنده بهبود سطح رفاه اجتماعی می‌باشد. بر این اساس، سطح رفاه اجتماعی در مناطق شهری از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۸۶ افزایش و در سال ۱۳۸۷ کاهش یافته است. در مناطق روستایی نیز سطح رفاه اجتماعی در سال ۱۳۸۷ در مقایسه با سال ۱۳۸۶ کاهش داشته است. به این ترتیب، علی‌رغم بهبود وضعیت توزیع درآمد در سال ۱۳۸۷، سطح رفاه اجتماعی در مناطق شهری و روستایی کاهش داشته است.

شایان ذکر است محاسبه ضریب همبستگی بین شاخص رفاه اجتماعی، هزینه سرانه و ضریب جینی در مناطق شهری و روستایی حاکی از حساسیت بالای شاخص رفاه اجتماعی به هزینه سرانه است؛ به طوری که ضریب همبستگی بین این شاخص و هزینه سرانه ۰/۹ و ضریب همبستگی میان شاخص رفاه اجتماعی و ضریب جینی ۰/۱ می‌باشد. به عبارت دیگر، تغییرات شاخص سن بیشتر تحت تاثیر تغییرات هزینه (درآمد) سرانه است.

۱۰-۷- تامین اجتماعی

۱۰-۷-۱- تامین اجتماعی حمایتی

در سال ۱۳۸۷، تعداد افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) با ۳/۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۸۳۵۴ هزار نفر رسید که ۳۱۸۱ هزار نفر از این تعداد را مددجویان موردی تشکیل می‌دادند.

در سال مورد بررسی، میزان کمک‌های پرداختی کمیته امداد امام خمینی (ره) با افزایشی معادل ۱۷/۷ درصد به ۲۸۰۳۱/۰ میلیارد ریال رسید. متوسط کمک‌های پرداختی به هر مددجو در این سال ماهانه ۲۷۹/۶ هزار ریال بود که در مقایسه با سال گذشته ۱۳/۴ درصد رشد داشت.

توزیع سهام عدالت یکی از عوامل موثر در کاهش ضریب جینی است. براساس گزارش سازمان خصوصی‌سازی در سال ۱۳۸۷، ۳۵ هزار میلیارد ریال سهام عدالت واگذار شد. مجموع سهام واگذار شده به گروه‌های مختلف از ابتدای سال ۱۳۸۵ تا پایان سال ۱۳۸۷ مبلغ ۲۱۷/۶ هزار میلیارد ریال می‌باشد. سود سهام واگذار شده در سال ۱۳۸۷ به ازای هر نفر مبلغ ۸۰۰ هزار ریال بود و به ۹۶۳۷ هزار نفر پرداخت شد. ضمن اینکه باید توجه داشت که مبنای محاسبه ضریب جینی، هزینه خانوار بوده و سهم بزرگی از هزینه‌های سبد خانوارها در دهک‌های پایین درآمدی به گروه خوراکی اختصاص دارد که بخش بیشتر یارانه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. لذا با افزایش نسبی درآمد، مصرف این گروه‌ها افزایش یافته و در نهایت منجر به کاهش ضریب جینی می‌گردد.

۱۰-۶- شاخص رفاه اجتماعی سن^(۱)

شاخص رفاه اجتماعی «سن» برای مقایسه رفاه طی دوره زمانی خاص به کار می‌رود. از آنجا که محاسبه شاخص برای مناطق روستایی نیز مد نظر بوده، در محاسبات از آمار ضریب جینی مرکز آمار ایران در مناطق شهری و روستایی استفاده شده است. همچنین، در محاسبه این شاخص به علت در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به درآمد سرانه یک خانوار در مناطق شهری و روستایی از هزینه سرانه یک خانوار در مناطق شهری و روستایی به عنوان متغیر جایگزین استفاده شده است.

جدول ۱۰-۸- شاخص رفاه اجتماعی سن

مناطق روستایی	مناطق شهری	
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۳۸۳
۱۰۴/۱	۱۰۹/۱	۱۳۸۴
۱۰۰/۰	۱۱۲/۶	۱۳۸۵
۱۰۶/۱	۱۱۸/۷	۱۳۸۶
۹۹/۷	۱۱۵/۴	۱۳۸۷

۱- Amartya Sen Index

جدول ۱۰-۹- افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و میزان کمک‌های پرداختی

درصد تغییر	سال			
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵
			▲(۱)۱۳۸۶	
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۵
	۳/۸	۱۳/۳	۸۲۵۴	۸۰۵۱
	۲/۴	۲۰/۹	۵۱۴۰	۵۰۱۸
	۳/۷	۲۴/۴	۳۴۲۵	۳۳۱۴
	-۰/۱	۱۴/۷	۱۷۰۵	۱۷۰۴
	۷/۳	۲/۰	۳۱۸۱	۲۹۶۵
	-۵۱/۵	۳۳/۳	۳۳	۶۸
	۱۷/۷	۲۹/۵	۲۸۰۳۱/۰	۲۳۸۱۴
	۸/۲	۷/۹	۵۹۳۸/۰	۵۴۹۰/۲
	۲۱/۴	۱۸/۳	۳۴۸۳/۵	۲۸۷۰/۱
	۲۰/۴	۴۲/۱	۱۸۶۰۹/۵	۱۵۴۵۳/۷
	۴/۳	-۱۳/۲	۱۷۲۸/۷	۱۶۵۶/۷
	۲۱/۳	۳/۱	۲۰۴۳/۱	۱۶۸۴/۳

ماخذ: کمیته امداد امام خمینی(ره)

۱- در سال ۱۳۸۶، مددجویان دائمی تحت عنوان «معیشت‌بگیران» و مستمری طرح مددجویی و شهید رجایی تحت عنوان «معیشت طرح مددجویی و شهید رجایی» آمده است.

۱۰-۷-۲- تامین اجتماعی و خدمات بیمه‌ای

تعداد بیمه‌شدگان تبعی به اصلی در بین شاغلان ۱/۸ می‌باشد. به عبارت دیگر، هر فرد اصلی بیمه شده تقریباً ۲ نفر دیگر را نیز تحت پوشش خدمات بیمه‌ای قرار داده است.

در سال مورد بررسی، تعداد بازنشستگان سازمان تامین اجتماعی به ۸۲۶/۶ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال قبل ۸/۸ درصد رشد داشت. انتظار می‌رود با تصویب و اجرایی شدن طرح بازنشستگی پیش از موعد کارکنان، تعداد بازنشستگان در سال‌های آتی با رشد قابل ملاحظه‌ای روبه‌رو شود.

سازمان بیمه خدمات درمانی که تحت پوشش وزارت رفاه و تامین اجتماعی است، کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، روستاییان و خویش‌فرمایان را در مقابل هزینه‌های پزشکی بیمه می‌کند. در سال مورد بررسی، تعداد افراد تحت پوشش سازمان بیمه خدمات درمانی با ۱/۵ درصد رشد نسبت به

سازمان تامین اجتماعی، کارگران و کارمندان تحت پوشش قانون کار را از طریق طرح‌های مشارکت اجباری و افراد خویش‌فرما را از طریق ترتیبات قراردادی تحت پوشش خدمات این سازمان قرار می‌دهد.

تعداد بیمه‌شدگان اصلی سازمان تامین اجتماعی در سال ۱۳۸۷ به ۹۱۵۲/۲ هزار نفر رسید که نسبت به سال گذشته افزایشی معادل ۸/۴ درصد داشت. از این تعداد ۱۴/۳ درصد زن و ۸۵/۷ درصد مرد بودند.

در سال ۱۳۸۷، کل افراد تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی ۲۹/۰ میلیون نفر گزارش شده است که در مقایسه با سال قبل ۴/۳ درصد رشد داشت. از کل افراد تحت پوشش، ۳/۷ میلیون نفر مستمری‌بگیر و مابقی شاغلان تحت پوشش خدمات بیمه‌ای سازمان بودند. از کل شاغلان نیز ۹/۲ میلیون نفر بیمه شده اصلی و ۱۶/۲ میلیون نفر بیمه شده تبعی بودند. نسبت

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

در قانون بودجه سال ۱۳۸۷، میزان کمک و سهم دولت در صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر مبلغ ۱۶۰۰ میلیارد ریال تصویب شد که از این رقم ۹۵ درصد آن تخصیص یافت.

۱۰-۸- بهداشت و درمان

براساس آمار سازمان نظام پزشکی، در سال ۱۳۸۷ تعداد پزشکان، دندانپزشکان و داروسازان به ۹۹۶۷۸، ۲۰۶۵۹ و ۱۳۲۳۳ نفر رسید که در مقایسه با سال قبل به ترتیب ۴/۹ و ۵/۹ درصد افزایش و ۲/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد. در این سال نسبت جمعیت به پزشک، دندانپزشک و داروساز به ترتیب معادل ۷۲۸، ۳۵۱۳ و ۵۴۸۵ نفر بود. به عبارت دیگر، به ازای هر هزار نفر جمعیت حدود ۱/۴ نفر پزشک، ۰/۳ نفر دندانپزشک و ۰/۲ نفر داروساز در کشور وجود دارد.

در سال ۱۳۸۷، به موجب آیین‌نامه اجرایی مواد ۹۰ و ۹۱ قانون برنامه چهارم توسعه اجرای طرح پزشک خانواده تداوم یافت. برنامه پزشک خانواده یکی از موثرترین روش‌های افزایش دسترسی و بهره‌مندی عادلانه مردم از خدمات سلامت و ارتقای شاخص‌های بهداشتی جامعه است.

۱۰-۹- شاخص‌های توسعه انسانی و فقر

۱۰-۹-۱- شاخص توسعه انسانی کشور

ناکافی بودن معیار درآمد سرانه و رشد اقتصادی در اندازه‌گیری رفاه اجتماعی موجب شد گروهی از اقتصاددانان از شاخص‌هایی استفاده کنند که علاوه بر متغیرهای اقتصادی دربرگیرنده متغیرهای اجتماعی و انسانی نیز باشد. دفتر عمران سازمان ملل متحد^(۱) (UNDP) از سال ۱۹۹۰، شاخص توسعه انسانی^(۲) (HDI) را به عنوان اصلی‌ترین معیار توسعه‌یافتگی کشورها منتشر می‌نماید. این شاخص از میانگین ساده سه

سال قبل به ۳۹۹۶۵ هزار نفر رسید. افزایش تعداد افراد تحت پوشش صندوق روستاییان به میزان ۴/۳ درصد در رشد مذکور موثر بوده است. از کل افراد تحت پوشش سازمان مذکور، ۱۶/۳ درصد کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، ۰/۵ درصد «خویش‌فرمایان» (صاحبان مشاغل آزاد و مستقل)، ۴/۹ درصد سایر اقشار، ۱۹/۳ درصد خویش‌فرمایان بستری شهری و ۵۷/۹ درصد نیز روستاییان بودند. با اجرای قانون بیمه همگانی در روستاهای کشور از سال ۱۳۷۷، کلیه روستاییان الزاماً تحت پوشش بیمه خدمات درمانی قرار گرفتند.

۱۰-۷-۳- بیمه اجتماعی روستاییان

طرح بیمه اجتماعی روستاییان از جمله طرح‌هایی است که از ابتدای برنامه چهارم توسعه به اجرا درآمده است. صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر، عهده‌دار بیمه کشاورزان و سایر اقشار روستایی بوده و براساس قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی به صورت اختیاری طراحی شده است و گسترش آن از طریق فعالیت‌های کارگزاری صورت می‌گیرد. در سال ۱۳۸۷، با اضافه شدن ۳۶۲ کارگزاری تعداد کل کارگزاری‌ها به ۳۴۰۳ رسید. بیشترین تعداد کارگزاری به استان‌های فارس، مازندران و خوزستان به ترتیب با ۲۹۹، ۲۴۲ و ۲۱۲ کارگزاری اختصاص داشت. تعداد کل بیمه‌شدگان اصلی و تبعی صندوق فوق به ترتیب با ۱۰/۴ و ۹/۸ درصد رشد به ۷۱۱ و ۱۶۶۶ هزار نفر رسید.

جدول ۱۰-۱- تعداد کارگزاری‌ها و بیمه‌شدگان صندوق بیمه

اجتماعی روستاییان و عشایر (نفر)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۱۰/۴	۷۱۰۹۹۱	۶۴۴۰۸۴	تعداد بیمه‌شدگان اصلی
۹/۸	۱۶۶۵۸۷۴	۱۵۱۶۵۴۳	تعداد بیمه‌شدگان تبعی
۱۱/۹	۳۴۰۳	۳۰۴۱	تعداد کارگزاری‌ها

ماخذ: صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

۱- United Nations Development Program

۲- Human Development Report

فصل ۱۰ امور اجتماعی و رفاه خانوار

از شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه کشور براساس برابری قدرت خرید^(۱) برحسب دلار محاسبه می‌گردد به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری سطح رفاه اقتصادی و میزان بهره‌مندی مادی افراد از کالاها و خدمات مورد استفاده قرار می‌گیرد. ویژگی مهم گزارش سال ۲۰۰۹ که بر پایه داده‌های سال ۲۰۰۷ منتشر شده، این است که در کنار بررسی وضعیت شاخص توسعه انسانی، شاخص‌های فقر انسانی، شاخص توسعه جنسیتی و پدیده مهاجرت نیز به عنوان یکی از عوامل موثر بر توسعه انسانی لحاظ شده است.

شاخص آموزش، امید به زندگی و تولید ناخالص داخلی سرانه به دست می‌آید.

در محاسبه شاخص آموزش، دو معیار نرخ باسوادی بزرگسالان (با ضریب ۲/۳) و نرخ ناخالص ثبت‌نام به صورت ترکیبی از نرخ ثبت‌نام در مقاطع مختلف تحصیلی (با ضریب ۱/۳) در نظر گرفته می‌شود. شاخص امید به زندگی نشان‌دهنده استفاده از امکانات تغذیه‌ای مناسب و شرایط و امکانات مطلوب بهداشتی است که نهایتاً فرصت زندگی بیشتر را به انسان‌ها می‌دهد. شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی نیز که با استفاده

جدول ۱۰-۱۱- شاخص توسعه انسانی در ایران طی دوره ۲۰۰۷-۱۹۸۰

درصد تغییر	سال									
	۲۰۰۷	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۶	۲۰۰۵	۲۰۰۰	۱۹۹۵	۱۹۹۰	۱۹۸۵	۱۹۸۰
۰/۶	۰/۵	۰/۷۸۲	۰/۷۷۷	۰/۷۷۳	۰/۷۳۸	۰/۷۱۲	۰/۶۷۲	۰/۶۲۰	۰/۵۶۱	شاخص

ماخذ: Human Development Report, ۲۰۰۹

بررسی اجزای تشکیل‌دهنده شاخص توسعه انسانی حاکی از این است که شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه تعدیل یافته (براساس برابری قدرت خرید برحسب دلار) کشور طی یک روند صعودی از ۰/۷۶۹ در سال ۲۰۰۶ به ۰/۷۸۴ در سال ۲۰۰۷ افزایش یافت. شایان ذکر است براساس گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۹، تولید ناخالص داخلی سرانه ایران براساس برابری قدرت خرید برحسب دلار در سال ۲۰۰۷، معادل ۱۰۹۵۵ دلار بود.

روند شاخص توسعه انسانی حاکی از ارتقای رتبه ایران طی سه دهه از یک سطح تقریباً پایین به سطح توسعه انسانی متوسط می‌باشد.

شاخص آموزش کشور از ۰/۸۰۴ در سال ۲۰۰۶ به ۰/۷۹۳ در سال ۲۰۰۷ کاهش یافته است. این کاهش عمدتاً به دلیل کاهش میزان ثبت‌نام در کلیه مقاطع تحصیلی (ابتدایی، راهنمایی و متوسطه) بوده است.

گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۹ نشان می‌دهد ارزش شاخص توسعه انسانی ایران در سال ۲۰۰۷ معادل ۰/۷۸۲ بود که در مقایسه با سال ۲۰۰۶، معادل ۰/۶ درصد رشد نشان می‌دهد. در سال ۲۰۰۶، در میان ۱۸۸ کشور، رتبه ایران براساس شاخص مزبور، ۸۷ بود که در سال ۲۰۰۷ با یک پله سقوط به ۸۸ رسید. در این سال کشورهای نروژ و نیجر با شاخص‌های توسعه انسانی ۰/۹۷۱ و ۰/۳۴۰ به ترتیب رتبه‌های اول و آخر شاخص توسعه انسانی را دارا بودند.

جدول ۱۰-۱۲- مقایسه شاخص توسعه انسانی ایران با کشورهای مختلف

ایران	میانگین شاخص توسعه انسانی در جهان	میانگین در کشورهای دارای شاخص توسعه انسانی		
		پایین	متوسط	بالا
۰/۷۸۲	۰/۷۵۳	۰/۴۲۳	۰/۶۸۶	۰/۸۳۳

ماخذ: UNDP, Human Development Report, ۲۰۰۹

شاخص امید به زندگی در سال ۲۰۰۷ به رقم ۰/۷۶۹ رسید که در سطحی بالاتر از رقم سال ۲۰۰۶ بود. اجرای طرح‌های

۱- Purchasing Power Parity

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۷

جمهوری چک و افغانستان به ترتیب با داشتن شاخص‌های فقر انسانی معادل ۱/۵ و ۵۹/۸ رتبه‌های اول و آخر را به خود اختصاص دادند.

۱۰-۹-۳- شاخص توسعه جنسیتی

شاخص توسعه جنسیتی براساس متغیرهایی همچون امید به زندگی زنان در بدو تولد، نرخ ترکیبی ثبت‌نام در بین زنان، درآمد زنان نسبت به مردان و نرخ باسوادی زنان بزرگسال محاسبه می‌شود و رقمی بین صفر تا یک را در بر می‌گیرد. هرچه این رقم بیشتر باشد نشان می‌دهد که مشارکت زنان در عرصه اجتماعی بیشتر است.

مطابق گزارش توسعه انسانی ۲۰۰۹، شاخص توسعه جنسیتی کشور ۰/۷۷۰ محاسبه شده و نشان می‌دهد ایران در میان ۱۵۵ کشور جهان از نظر شاخص توسعه جنسیتی رتبه ۷۶ را به خود اختصاص داده است. کشورهای استرالیا و نروژ حائز رتبه‌های اول و دوم بوده‌اند.

۱۰-۹-۴- مهاجرت

در گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۹، مهاجرت پدیده مثبتی از نظر توسعه انسانی تلقی شده است و نشان می‌دهد که مهاجرت باعث افزایش شاخص توسعه انسانی در مورد افراد مهاجر شده و شرایط زندگی آنها را ارتقا می‌دهد.

بررسی مهاجرت برحسب کشور محل اقامت نشان می‌دهد که حدود ۵۶/۴ درصد از مهاجرت‌های کشورهای با توسعه انسانی بالا به سمت کشورهای با توسعه انسانی بسیار بالا بوده و هدف آنها دسترسی به رفاه و امکانات بیشتر بوده است. این رقم برای کشورهای با توسعه انسانی متوسط و کم به ترتیب ۴۲/۶ و ۱۵/۰ درصد می‌باشد. حدود ۱۲ درصد از مهاجرت‌ها نیز در کشورهای با توسعه انسانی بسیار بالا به سمت کشورهای

بهداشتی به ویژه در مناطق روستایی و محروم کشور در ارتقای شاخص مزبور موثر بوده است.

با توجه به کاهش شاخص آموزش در سال ۲۰۰۷، افزایش شاخص توسعه انسانی در سال مذکور نسبت به سال ۲۰۰۶، ناشی از افزایش شاخص تولید ناخالص داخلی و شاخص امید به زندگی بوده است.

جدول ۱۰-۱۳- روند اجزای شاخص توسعه انسانی در ایران

شاخص امید ناخالص داخلی	شاخص آموزش	شاخص تولید ناخالص داخلی	شاخص امید
۰/۷۳۱	۰/۷۹۲	۰/۷۵۴	۲۰۰۵
۰/۷۶۹	۰/۸۰۴	۰/۷۵۹	۲۰۰۶
۰/۷۸۴	۰/۷۹۳	۰/۷۶۹	۲۰۰۷

مآخذ: UNDP, Human Development Report, ۲۰۰۹

۱۰-۹-۲- شاخص فقر انسانی

شاخص فقر انسانی، میزان محرومیت از سطح زندگی استاندارد یا حداقل امکانات جامعه را نشان می‌دهد. محرومیت از سطح زندگی استاندارد از میانگین ساده دسترسی به آب آشامیدنی و بهداشتی، تعداد کودکان کم وزن تا قبل از سن پنج سالگی، تعداد جمعیتی که قبل از چهل سالگی می‌میرند و نرخ بی‌سوادی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر محاسبه می‌شود. براساس گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۰۹، رقم شاخص فقر انسانی ایران در سال ۲۰۰۷ معادل ۱۲/۸ بوده است که در مقایسه با رقم سال قبل (۱۲/۰ درصد) ۰/۸ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال با بدتر شدن وضعیت شاخص مذکور، رتبه ایران در بین ۱۳۵ کشور در حال توسعه ۵۹ بود که در مقایسه با سال گذشته (رتبه ۵۱)، حاکی از بدتر شدن موقعیت ایران به میزان ۸ رتبه است. بهتر شدن وضعیت سایر کشورها از نظر معیارهای شاخص فقر انسانی در بدتر شدن رتبه جهانی ایران موثر بوده است. در بین کشورهای مورد مقایسه، کشورهای

بررسی وضعیت مهاجرت در ایران نشان می‌دهد که حدود ۸۲/۸ درصد از مهاجرت‌های کشور به سمت کشورهای با توسعه انسانی بسیار بالا است.

توسعه انسانی بالا و حدود ۲۰ درصد از مهاجرت‌های کشورهای با توسعه بالا هم به سمت کشورهای با توسعه انسانی متوسط و پایین بوده است.